

อนาคตห้องสมุดแพทย์ในปี ค.ศ. 2015

ศุสิทธิ์ ช่วยชูวงศ์ *

ในระยะเวลา 20 ปีที่ผ่านมาการใช้คอมพิวเตอร์ การปฏิวัติการสื่อสาร ความก้าวหน้าอย่างรวดเร็วของการวิจัยทางการแพทย์ ความสนใจของประชาชนเพิ่มมากขึ้นในเรื่องการตัดสินใจเกี่ยวกับสุขภาพ และการขยายบริการด้วยเทคโนโลยีการสื่อสารของห้องสมุดแพทย์แห่งชาติอเมริกัน สิ่งเหล่านี้ดำเนินไปพร้อมกับการพัฒนาที่เชื่อมโยงกับหลักการตลาด และนโยบายที่ก่อให้เกิดข้อโต้แย้งเกี่ยวกับการสื่อสารโทรคมนาคม ทรัพย์สินทางปัญญา (Intellectual property) และการเข้าถึงผลการวิจัยที่ได้รับทุนสนับสนุนจากรัฐบาล รวมทั้งระบบอินเทอร์เน็ต และเครือข่ายเว็ลด์ไวด์เว็บได้เปลี่ยนแปลงบริการนำส่งสารสนเทศของห้องสมุด และได้เพิ่มทางเลือกให้กับห้องสมุดอย่างเห็นได้ชัด ทำให้มีคำถามว่าจะเกิดอะไรขึ้นกับห้องสมุดแพทย์หลังยุคกูเกิล (Google)

ปัจจุบันห้องสมุดแพทย์ส่วนใหญ่ ตั้งอยู่ในโรงพยาบาล หรือสถาบันอุดมศึกษา วัตถุประสงค์เพื่อจัดหาสารสนเทศทางวิชาการ เพื่อสนับสนุนการดูแลสุขภาพ การศึกษา และการวิจัยแก่นักวิชาการ และนักวิจัยของสถาบันเหล่านั้นอย่างต่อเนื่อง หน้าที่เหล่านี้ได้ดำเนินการโดยห้องสมุดแพทย์ แต่จะดำเนินการอย่างไร ที่ไหน และดำเนินการโดยใครเพื่อให้ทันกับการเปลี่ยนแปลงดังกล่าว เป็นคำถามที่ห้องสมุดต้องปฏิวัติกระบวนการทำงานในปี ค.ศ. 2015 ภายใต้การบริหารจัดการที่ต้องมองไปข้างหน้า นับจากวันนี้

ในปี ค.ศ. 2015 ผู้ประกอบวิชาชีพด้านการดูแลสุขภาพ ผู้ป่วย นักศึกษา นักเรียน นักวิจัย และผู้บริหาร ต่างหวังว่าจะสามารถเข้าถึงสารสนเทศอิเล็กทรอนิกส์จากบ้าน สำนักงาน หอผู้ป่วย คลินิก และห้องสมุด โดยไม่คำนึงว่าขณะนั้นตนเองอยู่บนเส้นทางที่มีระบบการเชื่อมโยงข้อมูลระหว่างสถานที่ดังกล่าวกับห้องสมุดหรือไม่ โดยใช้เครื่องคอมพิวเตอร์แบบตั้งโต๊ะ แบบเคลื่อนย้ายได้ (Portable) และแบบพกติดตัว (Wearable) รวมทั้งอุปกรณ์สื่อสารโทรคมนาคม ซึ่งอุปกรณ์เครื่องคอมพิวเตอร์ดังกล่าว

*แปลและเรียบเรียงจาก Lindberg, DA, Humphreys BL. 2015–The future of medicine libraries.

New England Journal of Medicine. 2005;352 (11) ; 1067–70.

*บรรณารักษ์บริการตอบคำถามและช่วยคนคว้า ห้องสมุดวิทยาศาสตร์สุขภาพ คณะแพทยศาสตร์ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์

ส่วนใหญ่สนับสนุนการประชุมทางไกล (Teleconference) และการศึกษาทางไกล (Distance education) ทำให้ผู้ใช้ต้องการที่จะเข้าถึงสารสนเทศจำนวนมาก โดยไม่คำนึงว่าซื้อได้ด้วยราคาเท่าไร และค้นหาวิธีการที่มีประสิทธิภาพเพื่อเข้าถึงสารสนเทศที่ตรงกับความต้องการจากแหล่งข้อมูลต่างๆ รวมถึงแหล่งที่ให้บริการโดยไม่เสียค่าใช้จ่าย ซึ่งส่วนใหญ่แพทย์ ผู้ป่วย ผู้ดูแลสุขภาพเป็นผู้ใช้ข้อมูลสุขภาพจากระบบสารสนเทศอิเล็กทรอนิกส์ที่แตกต่างกัน ผู้ปฏิบัติงาน และนักวิจัยต่างคาดหวังว่าจะสามารถเข้าถึงข้อมูลความรู้ที่เกี่ยวข้อง รวมถึงแนวปฏิบัติทางการแพทย์ (Guidelines) ขั้นตอนการวิจัย (Protocols) ข้อความแจ้งข่าวสารทางคลินิก (Clinical alerts) และคำแนะนำเกี่ยวกับการตีพิมพ์ผลงาน ผู้ป่วย และครอบครัวผู้ป่วยต้องการข้อมูลดังกล่าวเช่นเดียวกับที่จัดหาให้แพทย์ พยาบาล และหน่วยงานสาธารณสุขต่างๆ

แม้ว่าสารสนเทศอิเล็กทรอนิกส์สามารถเข้าถึงได้ทุกสถานที่ แต่ห้องสมุดก็ยังเป็นสถานที่ที่มีคุณค่า และมีความสำคัญมากสำหรับผู้ใช้ (โดยไม่คำนึงถึงความสะดวกสบายของสถานที่ที่เก่าแก่ ความไม่ทันสมัย หรือที่ตั้งที่เดินทางไม่สะดวก) โดยผู้ใช้จำนวนมากคาดหวังให้ห้องสมุดมีอาคาร และพื้นที่ว่างที่ดึงดูดผู้ใช้ ที่ตั้งที่เป็นศูนย์กลาง ใช้เทคโนโลยีทันสมัย และให้บริการตอบสนองความต้องการของผู้ใช้เป็นกลุ่ม และรายบุคคล รวมถึงควรมีบริการกาแฟ สิ่งอำนวยความสะดวกที่ดีที่สุดเพื่อสนับสนุนการศึกษากลุ่มย่อย การฝึกอบรมกลุ่มใหญ่ จัดหาพื้นที่ไร้สายอย่างดี (well-wired space) สำหรับการเรียนรู้ร่วมกันในการเข้าถึงสารสนเทศสหสาขาวิชา และให้ความสะดวกแก่ผู้ใช้ที่ต้องการพื้นที่ทำงานชั่วคราว หรือมีพื้นที่เงียบสงบทางไกลหรือผู้ป่วย หรือ ห้องรอดตรวจโรค ไม่มีสิ่งพิมพ์ประเภท Index Medicus หรือมีจำนวนน้อยเล่ม นั่นคือห้องสมุดต้องมีพื้นที่ว่างมากๆ สำหรับผู้ใช้บริการ

ห้องสมุดแพทย์ในอนาคตมีเฉพาะทรัพยากรเสมือน (Virtual collection) คือจัดหาสารสนเทศอิเล็กทรอนิกส์มากกว่ารูปเล่ม และมีพื้นที่ว่างมากๆ ในปีค.ศ. 2015 ทรัพยากรต่างๆ เปลี่ยนเป็นรูปแบบอิเล็กทรอนิกส์ วารสารฉบับย้อนหลังหลายพันเล่มเปลี่ยนเป็นรูปแบบดิจิทัล รวมทั้งหนังสืออิเล็กทรอนิกส์ ต้นฉบับตัวเขียน และรูปภาพจำนวนมาก ห้องสมุดหลายๆ แห่งได้จัดเก็บและให้ผู้ใช้สามารถเข้าถึงสารสนเทศอิเล็กทรอนิกส์ด้านวิทยาศาสตร์สุขภาพ และสาขาที่เกี่ยวข้อง ข้อมูลผู้ป่วย เฉพาะรายลักษณะ Large-scale, Perspective, การศึกษาวิจัยแบบ Normal-cohort studies ที่นำเสนอปัญหาเฉพาะด้าน รวมทั้งอนุรักษเอกสารที่มีเนื้อหาเฉพาะในรูปแบบอิเล็กทรอนิกส์ ซึ่งต้องการใช้เงินทุนอย่างต่อเนื่อง

ในอนาคตวารสารยังคงเป็นสิ่งสำคัญ เพื่อเผยแพร่บทความวิจัยที่มีคุณภาพ แต่ยังมีงานวิจัยที่ผู้เขียนหลายคนยังคงเก็บในแฟ้มข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์ของตนเองโดยไม่เผยแพร่ อย่างไรก็ตามสารสนเทศวิทยาศาสตร์จำนวนมากสามารถเข้าถึงได้โดยไม่เสียค่าใช้จ่ายบนอินเทอร์เน็ต ซึ่งต้องขอบคุณผู้มีส่วนเริ่มต้นจัดทำข้อมูลเกี่ยวกับการวิจัยเชิงทดลองทางคลินิก (Clinical trials) และทุนสนับสนุนการวิจัยจากรัฐบาลที่ช่วยให้สารสนเทศดังกล่าวเผยแพร่สู่สาธารณชน แม้ว่าสารสนเทศอิเล็กทรอนิกส์หลายแหล่งต้องการค่าลิขสิทธิ์ และต้องใช้มาตรฐานสิ่งพิมพ์อิเล็กทรอนิกส์ในการแลกเปลี่ยนและ

เข้าถึงข้อมูล รวมถึงค่าใช้จ่ายและราคาสินค้าเพิ่มสูงขึ้นในแต่ละปี

ภาพลักษณ์สื่อมัลติมีเดียในห้องสมุดดิจิทัล (Digital libraries) ที่เชื่อมโยงสารสนเทศจำนวนมากด้านงานวิจัยทางการแพทย์ ข้อมูลทางคลินิกและข้อมูลสาธารณสุข สิ่งพิมพ์ที่เผยแพร่และสารสนเทศสาธารณสุขที่มีคุณภาพสูงหลากหลายภาษา สารสนเทศเหล่านี้ล้วนมีประโยชน์ต่อผู้ป่วย แพทย์ และนักวิจัย ชุดเรียนรู้ผ่านเว็บ (Tutorials) และ ข่าวสารใหม่ๆ เกี่ยวกับสุขภาพ รวมถึงการเชื่อมโยง (link) ไปยังสารสนเทศด้านการบริการสุขภาพในชุมชน รายงานการวิจัยเชิงทดลองทางคลินิก (clinical trials) ที่เผยแพร่ รวมทั้งบทสรุปผลการวิจัย และเอกสารทางวิทยาศาสตร์ที่เกี่ยวข้อง ห้องสมุดดิจิทัลเริ่มต้นจากการเห็นคุณค่าของการคัดเลือก การบริหาร การวิเคราะห์ และเชื่อมโยงกิจกรรมดังกล่าวกับความก้าวหน้าในการพัฒนาระบบซอฟต์แวร์ของมนุษย์ ในขณะเดียวกันห้องสมุดดิจิทัลยังต้องการบรรณารักษ์

ในระดับชาติสารสนเทศสุขภาพต้องใช้มาตรฐานพื้นฐานของระเบียบข้อมูลสุขภาพ เพื่อเพิ่มโอกาสแลกเปลี่ยน และนำเสนอสารสนเทศไปยังผู้ใช้ที่ต้องการได้ทุกที่ ทุกเวลา มีโปรแกรม Smart หลายโปรแกรมที่สามารถเชื่อมโยงความรู้ที่พิมพ์เผยแพร่ทางด้านการวินิจฉัย และการรักษาโรคของผู้ป่วยแต่ละคน เสมือนเป็นเวชระเบียนอิเล็กทรอนิกส์ โดยใช้เป็นเครื่องมืออิเล็กทรอนิกส์แบบง่าย ๆ เช่น สืบค้นสารสนเทศเกี่ยวกับสุขภาพจากคำถามที่ซับซ้อนได้อย่างน่าพอใจ รวมทั้งการให้คำปรึกษาทางไกลกับนักสารสนเทศ เช่น แพทย์คนหนึ่งสามารถเข้าถึงสารสนเทศอิเล็กทรอนิกส์เกี่ยวกับการรักษาโรคของผู้ป่วย หลังจากส่งคำขอหลักฐานงานวิจัยที่เกี่ยวข้องไปยังบรรณารักษ์แพทย์ (เหมือนกับบรรณารักษ์อยู่ในทีมเดียวกับผู้ดูแลสุขภาพ) ประเด็นนี้ชี้ให้เห็นว่าบรรณารักษ์ผู้ทำหน้าที่สรุปหลักฐานการวิจัยเกี่ยวกับผู้ป่วยเฉพาะราย ลักษณะคล้ายกับการทำงานด้านรับคำขอเอกสาร และนำส่งเอกสารไปยังผู้ใช้

แม้ว่าการนำเทคโนโลยีมัลติมีเดียมาใช้ในห้องสมุดไม่ใช่เรื่องง่าย และมีค่าใช้จ่ายสูง เทคโนโลยีนั้นสนับสนุนการเข้าถึงสารสนเทศออนไลน์ทั้งเอกสารฉบับเต็ม ภาพ เสียง และวิดีโออย่างต่อเนื่องและรวดเร็ว บริษัทเทคโนโลยีมีรายได้จำนวนมากจากบริการการขาย มากกว่าการขายอุปกรณ์ฮาร์ดแวร์ การตัดสินใจร่วมกันเรื่องการสื่อสารโทรคมนาคม (อินเทอร์เน็ต) และค่าใช้จ่ายเกี่ยวกับการใช้ระบบเครือข่ายไร้สายไปยังบ้าน หอผู้ป่วยในโรงพยาบาล ห้องเรียน และพื้นที่ในห้องสมุด ซึ่งเป็นความท้าทายต่อการเปลี่ยนแปลงสภาพแวดล้อมของผู้ใช้ รูปแบบสารสนเทศ และการจัดหาที่ต้องคำนึงถึงเรื่องลิขสิทธิ์ ในปีค.ศ. 2015 ห้องสมุดจะต้องเอาใจจริงเอาใจในการบริหารความเปลี่ยนแปลงเหล่านี้ภายใต้การตัดสินใจของสถาบันอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ รวมถึงค่าใช้จ่ายจำนวนมาก เพื่อจัดหา บริการสารสนเทศรูปแบบใหม่ และสนับสนุนการจัดฝึกอบรมที่จำเป็นให้แก่ผู้ใช้

ปัจจุบันการเข้าถึงสารสนเทศอิเล็กทรอนิกส์ยิ่งแพร่หลายมากขึ้น ดังนั้นในปี 2015 บรรณารักษ์และนักสารสนเทศจำนวนมากเปลี่ยนมาให้ความสำคัญกับเนื้อหา (Context) เพื่อเข้าถึงสารสนเทศที่มีคุณภาพในห้องสมุด เพื่อลดความเสี่ยงกับการสืบค้นสารสนเทศที่ไม่มีประสิทธิภาพ หรือไม่สมบูรณ์จากเอกสารหลักฐานที่จัดหาไว้ และให้บริการชุมชนภายนอกมากขึ้น หลายห้องสมุดมีการพัฒนาความรู้

ในสาขาวิชาหลักทางการแพทย์ และสารสนเทศศาสตร์ ซึ่งเป็นเรื่องทั่วไปที่เห็นจากการทำงานของบรรณารักษ์ เหมือนเป็นส่วนหนึ่งของทีมผู้ดูแลสุขภาพ ในด้านการเขียนโครงร่างงานวิจัย ให้บริการแก่คณะกรรมการวารสารในสถาบันเสมือนผู้เชี่ยวชาญฐานข้อมูลทางการแพทย์ภายในภาควิชาวิทยาศาสตร์ บริการบุคลากรคณะในหลักสูตรการแพทย์เชิงประจักษ์ (Evidence-based medicine course) และทำงานเกี่ยวข้องในโครงการส่งเสริมการรู้สารสนเทศหลายภาษา และการมีส่วนร่วมในชุมชน

ข้อคิดเห็นดังกล่าวข้างต้นนี้เป็นเพียงมุมมองหนึ่งของอนาคตห้องสมุดแพทย์ ในปี ค.ศ. 2015 ประวัติของห้องสมุด การใช้คอมพิวเตอร์ และการสื่อสารโทรคมนาคมได้เน้นย้ำคำทำนายที่ผิดพลาดในอดีตเมื่อปี ค.ศ. 1979 ของ Ken Olson ประธานและผู้ก่อตั้งบริษัท Digital Equipment จำกัด ซึ่งได้ประกาศว่า "แต่ละคนไม่จำเป็นต้องมีเครื่องคอมพิวเตอร์ไว้ที่บ้าน" ซึ่งไม่แน่ว่าข้อคิดเห็นของเราจะทำให้ทุกอย่างชัดเจนขึ้น เพราะปัจจุบันห้องสมุดแพทย์ไม่เป็นเช่นอดีต นั่นคือ ห้องสมุดมีโอกาสดำเนินการสนับสนุนเพื่อพัฒนาให้ดีขึ้น และเพิ่มประสิทธิภาพสารสนเทศด้านการดูแลสุขภาพ การศึกษา การวิจัย ดังนั้นผู้สนับสนุน และผู้บริหารห้องสมุดแพทย์ควรฉวยโอกาสเหล่านี้เพื่อพัฒนาห้องสมุดด้วยข้อคิดที่ว่าอนาคตห้องสมุดแพทย์อยู่ในมือเราทุกคน

*****

เอกสารอ้างอิง

Lindberg, DA, Humphreys B. 2005. **2015-The future of medical libraries.**

New England Journal Medicine [Online]. [cited Oct 15, 2008]. 352 (11) . Available from: <http://www.nejm.org>